

Василь Григорович **ГЕРАСИМЧУК**

аспірант, Вінницький національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9438-9760>

e-mail: v.herasim4uk@ukr.net

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасних реаліях, коли відбувається стрімкий занепад українського села, спровокований демографічною кризою та економічним спадом виробництва на селі, актуальності набуває процес пошуку додаткових інвестицій на розвиток сільських територій відповідно до європейських тенденцій економічного розвитку. У статті розглянуто, які проблеми та перспективи мають сільські території України. Проведено короткий огляд теоретичних положень і методичних підходів до оцінювання ролі інвестиційного процесу та обґрунтовано найважливіші напрями його активації на сільських територіях України.

Ключові слова: сільські території, інвестиції, ознаки інвестиційного процесу сільських територій, місцеве самоврядування

ВСТУП

У сучасних реаліях, коли відбувається стрімкий занепад українського села, спровокований демографічною кризою та економічним спадом виробництва на селі, актуальності набуває процес пошуку додаткових інвестицій на розвиток сільських територій відповідно до європейських тенденцій економічного розвитку. Дана негативна тенденція прослідковувалась ще до початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Від 24 лютого 2022 р. процес інвестування в сільські території не просто зазнав негативного впливу та спаду, а й взагалі фактично зупинився. Така проблема викликає занепокоєння подальшим розвитком сільських територій України та загалом, станом національної економіки. Чи зможемо ми подолати прийдешню кризу, як економічну так і військово-політичну? Які проблеми та перспективи мають сільські території України? На ці та інші актуальні питання сьогодення ми спробуємо надати відповідь у нашому науковому дослідженні.

Підґрунтям нашої роботи виступають аналітичні та статистичні матеріали офіційних відомств та наукові праці вітчизняних та світових діячів науки в галузі економіки, зокрема: І.В. Томашук [1, 2], В.М. Балдинюк [2], Л.М. Пронько [3], М.І. Кісіль [4], І.В. Свиноус, І.В. Фурман [5] та ін.

МЕТА роботи – обґрунтувати теоретичні положення стосовно ролі інвестицій в сільські території України. Згідно з метою, завдання статті – визначити основні проблеми та перспективи залучення інвестицій у розвиток сільських територій України.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження використано методи: діалектичний – у пізнанні інвестиційних процесів і явищ; абстрактно-логічний – в обґрунтуванні теоретичних положень стосовно розвитку інвестиційних процесів; економіко-статистичні – у виявленні тенденцій та закономірностей в інвестиційному процесі; графічний – в оцінюванні основних показників динаміки і структури інвестицій; стратегічного планування – в обґрунтуванні прогнозу інвестицій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сільські території України за понад 30 років неза-

лежності нашої держави зазнали суттєвих економічних, адміністративних та соціальних змін. Але перед тим як перейти до дослідження ролі інвестицій у процесі розвитку сільських територій – сформуємо авторське визначення даного терміну. Опираючись на дослідження в галузі регіональної економіки, відслідковуємо, що найбільш вдале визначення економічному поняттю «сільські території» дає І.В. Томашук, а саме в [1] подає детальні характеристики, що сільська територія – це:

– частина території області, яка знаходиться поза межами сільських поселень, вирізняється цілісністю та відносною автономністю, уособлює все те, що на ній розташоване;

– має чітку структурну побудову, складну і багатофункціональну природу, соціально-економічну та виробничо-господарську структуру;

– характеризується індивідуальними природними властивостями [1, с. 141].

Як зазначає І.В. Томашук, інвестиційна діяльність є запорукою стійкого розвитку сільських територій. Основними критеріями стійкого сільського розвитку є підвищення ефективності сільського господарства, диверсифікація сільської економіки загалом, продовольча безпека країни, природний приріст сільського населення, підвищення рівня та якості життя на селі, дотримання соціального контролю над історично освоєними територіями, покращення родючості ґрунту й екологічної ситуації в сільських місцевостях.

Інвестиційна активність є найбільш вагомим чинником сталого розвитку сільських територій. Основою цього є головні складові природно-ресурсного потенціалу місцевості на селі. До них належать: земельні ресурси; водні ресурси; лісорослинні, рибні, мисливські ресурси; мінерально-сировинні ресурси; природоохоронні ресурси; рекреаційні ресурси. Проте низка перешкод стримують розвиток інвестиційного складника розвитку сільських територій [1, с. 141-142].

Ми поділяємо думку В.М. Балдинюка [2] стосовно його дослідження, що безпосередній вплив на розвиток сільських територій України чинить місцева влада об'єднаних територіальних громад та загалом державна політика України з розвитку регіонів. Разом з І.В. Томашук та І.О. Томашук вони зазначають, що: розвиток сільських територій України виступає одним із пріоритетів державної політики України, спрямованої на

вирішення економічних, соціальних, побутових, екологічних, гуманітарних, демографічних та інших проблем мешканців українського села, які становлять значну, а в деяких регіонах – переважаючу, частину населення держави [2].

Сучасна фінансова політика розвитку сільських територій повинна бути реалізована за допомогою кооперації ресурсів держави, бізнесу (інвесторів) і населення, та спрямовуватись на стимулювання підприємницької активності, створення нових робочих місць, формування сприятливого інвестиційного клімату тощо, що в кінцевому результаті дозволить забезпечити самодостатній розвиток сільських територіальних громад [2, с. 128].

Отримавши достатньо інформації з визначення поняття «сільські території» перейдемо до виведення власної дефініції даного словосполучення, а далі продовжимо розглядати роль інвестиційного процесу, проблеми та перспективи інвестування у сільські території України.

На нашу думку, сільські території України – це не просто частина території чи суб'єкт економічної й політичної діяльності, а це й простір для реалізації різних амбітних проєктів – від ведення сільського господарства до виробництва різних товарів та послуг. Тобто ми пропонуємо розглядати сільські території як простір для різного виду економічної, соціальної, культурної, політичної та інвестиційної діяльності.

Основним «двигуном» економічного розвитку будь-яких територій, є, як відомо – люди. Л.М. Пронько [3] вважає, що стратегічні пріоритети відтворення людського капіталу повинні визначатися на основі потенціалу розвитку сільських територій, цілей розвитку, інвестиційних можливостей суб'єктів сільського розвитку й дієвості механізму поєднання їхніх економічних та соціальних інтересів, якості людського капіталу територіальних утворень та інших чинників.

Основним документом, регламентуючим перспективні напрями розвитку людського капіталу сільської місцевості, повинна стати стратегія розвитку сільської території, одним із завдань якої є визначення напрямів сприяння підвищенню економічної та соціальної ефективності використання людського капіталу й підвищення його якості [3, с. 67].

Стосовно дослідження інвестиційного процесу в сільському господарстві як нині основного виду діяльності на сільських територіях звертаємось до наукових праць М.І. Кісіля [4], який, досліджуючи макроекономічний інвестиційний процес у сільському господарстві України, стверджує таке. Інвестиційні проєкти у сільському господарстві пов'язані з реальними інвестиціями і складаються з передінвестиційної, інвестиційної та післяінвестиційної стадій. На передінвестиційній стадії розробляється гіпотеза, стратегія чи програма інвестицій, визначаються напрями, об'єкти і джерела інвестування, розробляється інвестиційний план або проєкт. На інвестиційній стадії різні форми капіталу, що вкладається, перетворюються у реальні об'єкти й активи, вводяться в експлуатацію та освоюються проєктні потужності. На післяінвестиційній стадії здійснюється кругообіг й обіг авансованого капіталу, його вартість переноситься із сфери виробництва у сферу обігу. Остання стадія за-

вершується виведенням об'єкта з експлуатації. Повернувши частину авансованого капіталу вже у першому циклі виробництва, інвестор може вкласти її в інший проєкт [4, с. 20].

Роль основних інвесторів на даний момент у сільській території відіграють аграрні підприємства. Та І.В. Свиноус й І.В. Фурман [5] к своїй спільній науковій праці відзначають наступне, що світовий досвід інвестування інноваційної діяльності доводить наявність успішних механізмів її реалізації. Зокрема, як показали дослідження, важливим є використання механізму державно-приватного партнерства у здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки, що враховує три основних методологічних підходи: інвестиції в інноваційні компанії (інноваційна інфраструктура); інвестиції у венчурні фонди; інвестування, що пов'язане з реалізацією інноваційних проєктів [5, с. 16].

Досліджуючи актуальну статистику Міністерства економіки України [6] побудуємо графік динаміки капітальних інвестицій у сільське господарство за період 2017-2021 рр.

Важливою умовою розвитку сільських територій є відповідний рівень інвестиційного забезпечення. Інвестиції відіграють провідну роль у технічній і технологічній модернізації сільськогосподарських підприємств та підвищенні їхньої конкурентоспроможності. Інвестиції є важливою передумовою інноваційного зростання.

Інвестиційна діяльність у виробництві продукції сільського господарства у 2020 р. й у січні-червні 2021 р. досягла дна кризового стану і розпочала активізуватися до кінця року (рис. 1). Капітальні інвестиції у сільське господарство у січні-червні 2021 р. порівняно з відповідним періодом 2020 р. зросли на 17,9 %. Проте досягнутий рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств поки що залишається недостатнім для їхнього ефективного функціонування та розвитку. Основним джерелом фінансування в аграрному секторі економіки протягом тривалого періоду часу залишаються власні кошти. За останні роки цей показник перевищує 90 %. Кредити банків та інші позики у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій становили менше 10 % від їх загального обсягу. Підвищення рівня інвестиційної привабливості сільського господарства зумовлено переважно розпочатим зростанням цін на сільськогосподарську продукцію.

Розглянувши даний статистичний матеріал можемо виділити низку проблем інвестування в сільські території:

- війна;
- економічно-політична нестабільність;
- інфляція, яка прямо впливає на платоспроможність та купівельну спроможність потенційних суб'єктів інвестування, що відносяться до категорії сільського населення;
- відсутність достатнього рівня обізнаності тощо.

Отже, виходячи з проблематики інвестиційного процесу, можемо визначити кінцеву роль інвестицій в розвитку сільських територій України. Наведемо авторську схему на рис. 2.

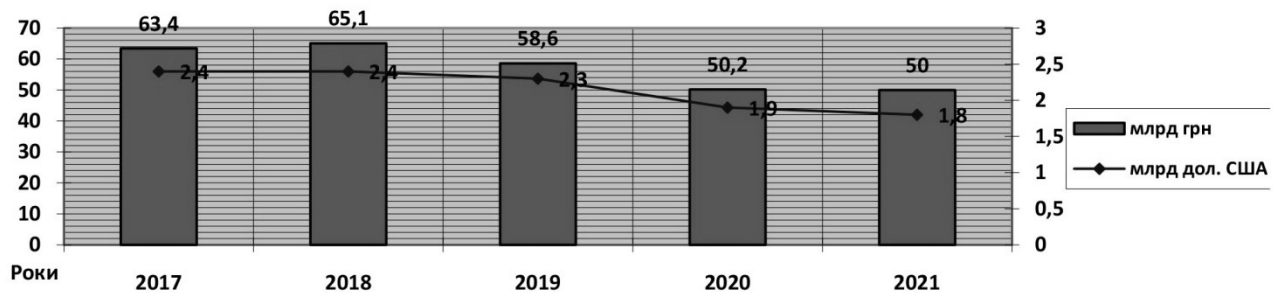

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій в сільське господарство України 2017-2022 рр. {сформовано автором на основі статистичних даних [6]}

Рис. 2. Роль інвестицій в інноваційному розвитку сільських територій

Проаналізувавши рис. 2, можемо чітко розуміти вплив інвестицій на розвиток сільських територій та прогнозувати позитивні результати привабливого інвестиційного клімату й необхідності стратегії реалізації такого клімату. Адже інвестиції стимулюють розвиток виробничих об'єктів на місцях, що додає додатковий дохід у місцеві бюджети, що зі свого боку сприяє позитивному іміджу села та демографічному прогресу. Тому можемо зробити висновок, що інвестиції являються необхідною важливою складовою інноваційного розвитку сільських територій України.

ВИСНОВКИ

Отже, виділимо з новизни дослідження те, що набули подальшого розвитку теоретичні положення з розвитку сільських територій України в економічному контексті, зокрема запропоновано визначення їх як

простору для здійснення різних видів економічної, соціальної, культурної, інвестиційної та політичної діяльності й напрями активації інвестиційного процесу як одного основних чинників розвитку цих територій.

Узагальнено теоретичні положення і методичні підходи до оцінювання ролі інвестицій у сільські території та обґрунтовано найважливіші напрями їх активації. Проаналізовано перспективи розвитку інвестування в сільські території та альтернативні варіанти економічного розвитку села на протигагу стереотипним бачення села як виключно суб'єкта аграрного виробництва.

Практична значущість. Результати дослідження може бути використано у формуванні інвестиційної стратегії місцевого самоврядування та політики держави у сільському господарстві.

Список використаних джерел

1. Томашук І.В. Інвестиційний потенціал сільських територій: основні аспекти розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2018. № 1 (38). С. 140-149.
2. Томашук І.В., Балдинюк В.М., Томашук І.О. Розвиток сільських територій в Україні в системі євроінтеграційних процесів. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 4. С. 115-132.
3. Пронько Л.М. Економічні аспекти відтворення людського капіталу сільських територій. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. С. 62-68. URL: doi.org/10.32702/2306-6792.2022.9-10.62
4. Кісіль М.І. Макроекономічний інвестиційний процес у сільському господарстві України. *Економіка АПК*. 2021. № 9. С. 19-30.
5. Мельник С.І., Свиноус І.В., Фурман І.В., Трофімова Г.В., Зубченко В.В. Розвиток інтеграційних та кооперативних відносин при інвестиційній діяльності сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 10-18. URL: doi.org/10.32702/2306-6792.2021.21-22.10

6. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

References

1. Tomashuk I. Investment potential of rural areas: main aspects of development. *Sustainable economic development*. 2018. № 1 (38). pp. 140-149. (in Ukrainian).
2. Tomashuk I., Baldyniuk V., Tomashuk I. Development of rural areas in Ukraine in the system of European integration processes. *Economics, finance, management: topical issues of science and practice*. 2021. № 4. pp. 115-132. (in Ukrainian).
3. Pronko L. Economic aspects of human capital reproduction in rural areas. *Agrosvit*. 2022. № 9-10. pp. 62-68. URL: doi.org/10.32702/2306-6792.2022.9-10.62 (in Ukrainian).
4. Kisel M. Macroeconomic investment process in the agriculture of Ukraine. *Economy of AIS*. 2021. № 9. pp. 19-30. (in Ukrainian).
5. Melnyk S., Svyynous I., Furman I., Trofimova H., Zubchenko V. Development of integration and cooperative relations in agricultural enterprises investment activities. *Agrosvit*. 2021. № 21-22. pp. 10-18. URL: doi.org/10.32702/2306-6792.2021.21-22.10 (in Ukrainian).
6. Official website of the Ministry of Economy of Ukraine. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (in Ukrainian).

Vasyl HERASYMCHUK

postgraduate student, Vinnytsia National Agrarian University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9438-9760>

e-mail: v.herasim4uk@ukr.net

THE ROLE OF INVESTMENTS IN RURAL AREAS OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Introduction. In modern realities, when there is a rapid decline of the Ukrainian countryside, provoked by the demographic crisis and the economic decline of production in the countryside, the process of finding additional investments for the development of rural areas in accordance with European trends in economic development is gaining relevance.

The purpose of the paper is to substantiate theoretical provisions regarding the role of investments in rural areas of Ukraine. According to the goal, the task of the paper is to determine the main problems and prospects of attracting investments in the development of rural areas of Ukraine. Research methodology. In the research process, the following methods were used: dialectical - when learning about investment processes and phenomena; abstract-logical – substantiation of theoretical provisions regarding the development of investment processes; economic and statistical – identifying trends and regularities in the investment process; graphic – estimates of the main indicators of the dynamics and structure of investments; strategic planning – when substantiating the investment forecast.

Results. A brief review of theoretical provisions and methodological approaches regarding the assessment of the role of the investment process was conducted and the most important directions of its activation in the rural areas of Ukraine were substantiated. The main problems preventing the development of the investment climate in villages and regions have been identified. The prospects for the development of investment in rural areas and alternative options for the economic development of the village are analyzed in contrast to the stereotypical vision of the village as an exclusively subject of agricultural production.

Conclusions. As a novelty of the research, the theoretical provisions regarding the economic essence of the investment process have been further developed, in particular, the definition of its concept in relation to rural areas, signs and directions of activation has been proposed. Practical significance. The results of the study can be used in the formation of the investment strategy of local self-government and state policy in agriculture.

Keywords: rural areas, investments, signs of the investment process in rural areas, Local Government